

УДК 339.924

СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ УКРАЇНСЬКОЇ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Смачило Т.В., Гірчиця Т.П.

Тернопільський національний економічний університет

Проаналізовано попередні та актуальні на сьогодні концептуальні бачення інтеграційних процесів в Європі та місце в них України. Доведено, що в сучасних міжнародних відносинах вагому роль відіграють інтеграційні утворення. Досліджено стан і перспективи найближчого майбутнього у відносинах Україна – ЄС: позитивні та негативні аспекти. Доведено, що кінцевою метою європейської інтеграції є набуття Україною членства в Європейському Союзі.

Ключові слова: європейська інтеграція, Європейський Союз, інтеграційні процеси, глобальний простір, світове співробітництво, безвізовий режим, міжнародні відносини, перспективи.

Постановка проблеми. У сучасних міжнародних відносинах вагому роль відіграють інтеграційні утворення. Практично кожна країна приймає участь хоча б в одному із них. Крім того, їхній вплив відчувають навіть ті країни, які до них не входять. У Європі таким інтеграційним угрупованням є Європейський Союз (ЄС). Україна – європейська держава. Її міжнародні відносини залежить від уніфікації та стандартизації умов і факторів розвитку країн Європи. Тому неможливо розглядати майбутнє України поза європейським та світовим розвитком загалом. Для України європейський вибір відкриває нові перспективи співробітництва із розвинутими країнами континенту, надає можливості економічного розвитку, зміцнення позицій у світовій системі міжнародних відносин, а також є найкращим способом реалізації національних інтересів.

Європейська інтеграція – це шлях перетворення економіки України, подолання технологічної відсталості, залучення іноземних інвестицій і новітніх технологій, створення нових робочих місць, підвищення конкурентоспроможності вітчизняного товаровиробництва, вихід на світові ринки, насамперед на ринок ЄС. Крім того, в перспективі членство у ЄС відкриє шлях до колективних структур спільної безпеки Євросоюзу, забезпечить більш ефективну координацію дій з європейськими державами у сфері контролю за експортом і нерозповсюдження зброї масового знищення, дасть змогу активізувати співробітництво у боротьбі з тероризмом, організованою злочинністю, контрабандою, нелегальною міграцією, наркобізнесом та інше.

Інтеграційні процеси самі по собі є складними процесами, тому необхідно зрозуміти, що потрібно Україні для ефективного входження в ЄС та які проблеми можуть виникнути на цьому шляху.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Відносини України з ЄС та євроінтеграційний курс України – це одна з найбільш актуальних тем дослідження сучасного розвитку України. Проблеми інтеграції та співпраці України з ЄС знайшли своє відображення у наукових працях таких авторів, як Л. Даниленко [3], О. Кіндратець [5], Д. Міхель [6], В. Муравйов [7], М. Назаренко [8], Є. Тихомирова [9], В. Трюхан [10, 11] та інших.

Виділення невирішених раніше частини загальної проблеми. Багатополарність системи світу, яка з однієї сторони актуалізує питання інтеграції у європейський та світовий простір та внутрішні проблеми країн-членів, які підривають усю ста-

більність Європейського Союзу з іншої сторони, вимагають особливої уваги до дослідження місця України в євроінтеграційних процесах.

Метою статті є визначення місця України у європейському просторі, аналіз перспективи інтеграції України до ЄС та подолання проблем під час інтеграції.

Мета статті обумовлює **завдання дослідження:**

- проаналізувати попередні та актуальні на сьогодні концептуальні бачення інтеграційних процесів в Європі та місце в них України;
- осмислити стан і перспективи найближчого майбутнього у відносинах Україна – ЄС.

Виклад основного матеріалу дослідження. Інтеграційні процеси у світовому розвитку не є випадковими, а закономірними. Залежно від передумов, які існують у середині кожної інтегруючої країни та між ними усіма, вони можуть досягти успіху за умови забезпечення розвитку суспільства, а у випадку використання інтеграції для втілення власних інтересів, навпаки.

На сьогодні інтеграція – це тенденція світового розвитку і передумова інтенсифікації процесів глобалізації. Європейська інтеграція як складова процесу глобалізації сучасного світу вимагає від країн Європи визначення своїх інтересів на глобальному рівні й практичного формування орієнтованого на ЄС глобального простору з відповідним включенням сусідніх країн у сферу європейських інтересів [9].

Європейська інтеграція є усупільненням суверенітетів державами-членами Європейського Союзу, що створили спільні інституції, яким надали частину своїх національних повноважень для того, щоб рішення у відповідних сферах спільних інтересів могли ухвалюватись демократичним шляхом на загальноєвропейському рівні [3].

Відносини Європейського Союзу із сусідами ґрунтуються на взаємній повазі до спільних цінностей, а саме: демократії, дотримання прав людини, верховенства закону, належного управління, принципів соціально орієнтованої ринкової економіки і стійкого розвитку. Рух у напрямку європейської інтеграції для України – це спосіб ефективного включення її в існуючу систему розподілу функцій і ролей у сучасній світовій системі; більш інтенсивне включення її у міжнародну співпрацю щодо врегулювання конфліктів та протидії новітнім загрозам міжнародній безпеці. Перспектива розвитку євроінтеграційних процесів в Україні безпосередньо пов'язана з визначенням місця та ролі України у світі. Для реалізації курсу

на євроінтеграцію з перспективою вступу до ЄС і належністю до демократичного світу, важливо здійснювати практичні заходи, які спрямовані на створення надійної і стабільної основи для поступової інтеграції України до Євросоюзу як рівноправного і конкурентоспроможного члена. В іншому випадку Україна може перетворитися на буферну зону з усіма наслідками маргінального стану країни, геополітичний фронтір між Європою та Росією. Особливості геополітичного положення України зумовили необхідність підтримувати збалансовані відносини з країнами по всьому зовнішньополітичному периметру. Водночас особливість української геополітичної стратегії зумовила необхідність домінування саме європейського геополітичного вектору як найважливішого засобу для докорінної внутрішньої трансформації українського суспільства [3].

Однак, євроінтеграція інтеграція є не тільки взаємовигідним співробітництвом, ефективною зовнішньою політикою. Вона передбачає суттєві внутрішні перетворення в країні відповідно до стандартів, які прийняті інтеграційною спільнотою. Для вступу до Євросоюзу, країна-кандидат повинна відповідати Копенгагенським критеріям, серед яких головними є:

- дотримання демократичних принципів прав людини;
- верховенство закону;
- наявність конкурентоспроможної ринкової економіки, яка здатна конкурувати на внутрішньому ринку ЄС;
- визнання загальних правил і стандартів ЄС;
- прийняття встановленого комплексу інституційних і юридичних норм євроінтеграції.

Серед безперечних позитивів у відносинах Україна – ЄС можна назвати:

- запровадження Європейським Союзом безвізового режиму для громадян України, яке набуло чинності з 11 червня 2017 року;
- набуття з 1 вересня 2017 року чинності Угоди про Асоціацію з Україною;
- розширення торгівельних преференцій для України, що стосуються збільшення квот на експорт продукції українського АПК і зниження мит на промислову продукцію.

Набуття Україною членства в Європейському Союзі має як позитивні так і негативні наслідки (табл. 1).

Всупереч дії численних несприятливих чинників, які гальмують процес євроінтеграції, Укра-

їна поступово переборює свій відрив від Європи і включається в загальноєвропейський процес. Найсерйозніші реформи за свою історію Україна провадить на фоні анексії Криму та стримує агресію на Донбасі.

Україна має юридичне право на членство у ЄС. Для неї важливо дотримуватися Копенгагенських критеріїв, а тому потрібно, насамперед, забезпечити стабільність інституційних структур, гарантувати демократію, верховенство законів. Однак, на сьогодні, влада не здійснює швидких реформ, у країні спалахують корупційні скандали і усе це відбувається на фоні агресії на Донбасі та тиску Росії з метою дестабілізації ситуації в Україні [6].

Успішність євроінтеграційної політики полягає не в заявах про європейський вибір, а в дотриманні принципів та слідуванні цілям цієї політики [12]. Першочерговою задачею для України є повне виконання Угоди про асоціацію.

Стримана позиція Європейського Союзу щодо розширення на фоні нових системних викликів і проблем, перед якими постала Європа, вплинула на ситуацію у якій опинилася Україна.

Виклики, які постали перед Євросоюзом, потребують від нього більшої зосередженості на внутрішніх реформах та вирішенні власних безпекових загроз [4]. Інтенсифікація євроінтеграції України співпала із безпрецедентним заглибленням ЄС у внутрішні проблеми та протиріччя: фінансові проблеми євросони, міграційна криза, безпекові виклики на схід та південь від ЄС, Brexit, питання демократичності процесів прийняття рішень в ЄС та проблеми звичайних громадян Союзу, нездатність політичного керівництва ЄС надати «прості і ефективні» рецепти подолання кризи та інші [2].

Політика інтеграції, напевно, не залишати меться на порядку денному до завершення активного періоду трансформації. Крім того, Brexit означатиме втрату одного з найбільших прихильників євроінтеграції України.

За прогнозами економістів, Україна до 2020 року не стане членом ЄС тому, що на даний момент союз переживає кризу, крім того, до ЄС приєднається країна, яка потребуватиме значних компенсацій за закриття цілих галузей промисловості. Квотована планова економіка ЄС передбачає, що держава, яка вступає в Європейський Союз, повинна включатись у спільний ринок і відповідно запроваджувати квоти на вироб-

Таблиця 1

Наслідки вступу України до ЄС [3, 12]

Позитивні наслідки	Негативні наслідки
Стабільність політичної системи, залучення до Спільної європейської політики безпеки та оборони (СЄПБО), адаптація національного законодавства до законодавства ЄС, реформування недієздатного національного судочинства.	Часткова втрата суверенітету, невизначеність стратегії розвитку ЄС, погіршення відносин з країнами СНД та іншими країнами.
Забезпечення розвитку середнього та малого бізнесу, додаткові інвестиції в економіку, впровадження стандартів ЄС у виробництві, підвищення конкурентоспроможності вітчизняних підприємств, отримання позитивного сальдо торгівельного балансу.	Втрата конкурентоспроможності певних галузей, складність переходу на європейський рівень цін, квотування певних видів товарів, можливе переміщення в Україну шкідливих виробництв.
Ефективний захист прав людини в інституціях ЄС, відкриття кордонів для вільного пересування населення, забезпечення високого рівня життя населення.	Ускладнення візового режиму зі східними сусідами, проблеми відтоку кадрів.
Поширення української культури в країнах ЄС.	Розмивання національної самобутності України.

ництво тієї чи іншої продукції. Тому для ЄС на даному етапі не вигідний вступ України. Це одна із проблем інтеграції України.

Іншою проблемою інтеграції України до ЄС є не гармонізоване до європейських стандартів українське законодавство. Потрібна адаптація українського законодавства до європейського. Це можна здійснити шляхом реформування української правової системи та поступового приведення її у відповідність до європейських стандартів. Ця адаптація повинна охопити такі сфери, як: приватне, митне, трудове, фінансове право; податкове законодавство, законодавство про інтелектуальну власність, охорону праці, життя та здоров'я, навколишнього середовища та багато іншого. Однак на сьогодні здійснення таких заходів для України є складним.

Україні в найближчій перспективі варто зосередитись на розвитку вже існуючих форматів співпраці з Євросоюзом. В першу чергу, на виконанні Угоди про асоціацію та реалізації програм співробітництва в рамках Східного партнерства. Очевидно, що реформи та сценарії розвитку, які відбуваються в ЄС, можуть надати додаткові можливості для України [1].

Створення диференційованої Європи з ядром більш інтегрованих країн та ряду країн, що побажали залишити більше повноважень національним урядам, підвищує шанси України на вступ до ЄС. Виключно в разі успішних реформ в Україні, можна було б розпочати переговори про вступ до мультитишвидкісного Євросоюзу.

Однак потрібно враховувати і фактор збройного конфлікту між Україною та Росією. До його вирішення питання про приєднання матиме незначний шанс на успіх. Вочевидь, Євросоюз не бажатиме переносити додатковий тягар конфлікту у внутрішньополітичну площину. На сьогодні Євросоюз змушений шукати нові додаткові гарантії безпеки.

Завдання України полягає в тому, щоб приймати активну участь в політичних дискусіях, оскільки відбувається пошук шляхів розвитку

Європи. Однак пошук нових філософських підходів не відкидає потреби щоденної інтеграції. Дискусії на високому рівні, дають змогу нагромадити зв'язки з Європою різного формату. В цій палітрі дискусій, різних змін потрібно постійно формувати національний інтерес і самостійно його реалізовувати.

Україні потрібно сформувати свій «порядок денний», щоб у Європі її сприймали як надійного партнера. Крім того, досягти хоча б того рівня політичного, економічного, соціального розвитку, який є у Європі. Модернізація українського суспільства сприятиме використанню позитивного європейського досвіду у проведенні політичних, соціально-економічних та адміністративних реформ. Період адаптації України до стандартів ЄС є тривалим і може здійснюватися за наявності відповідних передумов, які є необхідними для подальшого розвитку стосунків між ЄС та Україною, і які на сьогодні мають місце. Серед них можна виокремити такі, як: наявність політичних сил, що підтримують євроінтеграцію України; зацікавленість населення України у євроінтеграції; надання допомоги Україні в її європейських стремліннях з боку країн ЄС та інші.

Однак, слід враховувати, що євроінтеграційні цінності змінюються. Тому важливо, щоб Україна не наслідувала ті цінності, які втратили значення. Потрібно чітко розуміти кінцеву мету і пам'ятати, що євроінтеграція не може бути самоціллю, а лише інструментом у досягненні цілі.

Висновки. Впродовж наступних років в ЄС можуть відбуватися значні зміни, які матимуть вагомий вплив на його відносини з країнами-партнерами. Ці зміни відкриватимуть додаткові можливості для України, та водночас створюватимуть певні перешкоди.

Умови, які створюються навколо України та сили, які приходять до влади в Європі, можуть викликати значну турбулентність. Відбуватиметься чималий тиск на європейський вибір України. Тому Україні необхідно докладати значних зусиль, щоб вистояти.

Список літератури:

1. Біла книга Євросоюзу: Президент Єврокомісії представив п'ять сценаріїв розвитку ЄС / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.5.ua/polityka/bila-knyha-jevrosouuzu-prezydent-jevrokomisii-predstav-uv-piat-stsenariiv-rozvytku-yes-139849.html>
2. Відносини Україна – ЄС: тест на міцність / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://icps.com.ua/assets/uploads/images/eu/ukr_eu.pdf
3. Даниленко Л.І. Перспективи та виклики євроінтеграційних процесів для України: навч.-метод. матеріали / Л.І. Даниленко, І.В. Поліщук. – К.: НАДУ, 2013. – 132 с.
4. Єрмолаєв А. Україна – ЄС: наступні двадцять п'ять років / А. Єрмолаєв, І. Клименко, В. Щербина, С. Денисенко, Л. Поляков. – Київ: Інститут стратегічних досліджень «Нова Україна», 2016. – 31 с.
5. Кіндратець О.М. Євроінтеграція України як фактор «мотивованої» модернізації / О.М. Кіндратець // Гілея. Історичні науки. Філософські науки. Політичні науки: Наук. вісник: зб. наук.праць. – К.: НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2013. – Вип. 72 (№ 5). – С. 824–829.
6. Міхель Д.О. Копенгагенські критерії як чинники розбудови демократичних процесів та наближеності до європейського рівня життя в Україні / Д.О. Міхель // Наукові праці. Політологія. – 2010. – Випуск 137. Том 149. – С. 153–157.
7. Муравйов В.І. Міжнародні угоди Європейського Союзу та *acquis communautaire* / В.І. Муравйов // Право України. – 2012. – № 3–4. – С. 306–320.
8. Назаренко М.О. Комплексний механізм реалізації євроінтеграційної політики України / М.О. Назаренко: дис. на здобуття наук. ступеня кандидата політ. наук за спец. 25.00.02 – механізми державного управління. – Одеський регіональний інститут державного управління. – 2014. – 238 с.
9. Тихомирова Є.Б. Європейський вимір глобалізації / Є.Б. Тихомирова // Політичне життя. – 2016. – № 3 – С. 155–160.
10. Трюхан В. Інституційне забезпечення виконання угоди про асоціацію Україна – ЄС / В. Трюхан // Вісник Національної академії державного управління. Серія «Політологія і право». – 2012. – № 2. – С. 184–193.

11. Трюхан В. Соглашение об ассоциации с ЕС: особенности процедуры вступления в силу / [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://jurliga.ligazakon.ua/blogs_article/309.htm
12. Юрчик І.Б. Проблеми інтеграції України у світове співтовариство / І.Б. Юрчик, В.А. Урбанович // Науковий огляд. – 2016. – № 3(24). – С. 29–34.

Смачило Т.В., Горчица Т.П.

Тернопольский национальный экономический университет

СОСТОЯНИЕ И ПЕРСПЕКТИВЫ УКРАИНСКОЙ ЕВРОИНТЕГРАЦИИ

Аннотация

Проанализированы предварительные и актуальные на сегодня концептуальные видения интеграционных процессов в Европе и место в них Украины. Доказано, что в современных международных отношениях важную роль играют интеграционные образования. Исследовано состояние и перспективы ближайшего будущего в отношениях Украина – ЕС: позитивные и негативные аспекты. Доказано, что конечной целью европейской интеграции является приобретение Украиной членства в Европейском Союзе.

Ключевые слова: европейская интеграция, Европейский Союз, интеграционные процессы, глобальное пространство, мировое сотрудничество, безвизовый режим, международные отношения, перспективы.

Smachylo T.V., Hirchytzia T.P.

Ternopil National Economic University

THE STATE AND PROSPECTS OF UKRAINIAN EUROINTEGRATION

Summary

The previous and actual conceptual conceptions of integration processes in Europe and their place in Ukraine are analyzed. It is proved that in modern international relations an important role is played by integration education. The state and prospects of the near future in Ukraine – EU relations are investigated: positive and negative aspects. It is proved that the ultimate goal of European integration is gaining Ukraine membership in the European Union.

Keywords: European integration, European Union, integration processes, global space, world cooperation, visa-free regime, international relations, prospects.